

Tom 28/2018, ss. 313-328
ISSN 1644-888X
e-ISSN 2449-7975
DOI: 10.19251/ne/2018.28(20)
www.ne.pwzsplock.pl

Сергій Колотуха

Уманський національний університет садівництва

Олена Рибчак

Уманський національний університет садівництва

ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ УМОВ

**PROSPECTS FOR FINANCIAL SUPPORT OF AGRICULTURAL GOODS
PRODUCERS IN THE CONTEXT OF MODERN CONDITIONS**

Анотація

Розглядаються проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств в контексті сучасних умов. Вносяться пропозиції щодо активізації фінансової політики та інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансовий стан, кредитні ресурси, кредитування, сільськогосподарські підприємства, товаровиробники.

Summary

The problems of financial provision of agricultural enterprises in the context of modern conditions are considered. Proposals on the revitalization of financial policy and investment attractiveness of the agrarian sector of the economy are being made.

Key words: financial provision, financial condition, credit resources, lending, agricultural enterprises, commodity producers.

Вступ

Однією з актуальних проблем аграрного сектору вітчизняної економіки є фінансове забезпечення сільськогосподарських товаровиробників. З часу набуття Україною незалежності фінансовий стан сільськогосподарських підприємств з року в рік погіршувався.

Досвід показує, що в основу державної економічної стратегії і тактики більшості розвинутих країн покладено концепцію утримання необхідного для забезпечення продовольчої безпеки і національних інтересів рівня сільськогосподарського виробництва та його прибутковості. В цьому напрямку в них здійснюється належна державна фінансова підтримка сільського господарства.

Результати дослідження

Через нестачу в державному бюджеті коштів підтримка аграрної сфери виробництва в межах потреби в Україні не забезпечувалася. Останніми роками пряма бюджетна підтримка була меншою 0,5% від валового внутрішнього продукту або 3,3 долара з розрахунку на душу населення, тоді як у США вона становить відповідно - 2,5% і 350 доларів, Канаді - 1,3% і 163 долари, країнах ЄС - 1,7% і 336 доларів, Угорщині - 1,8% і 111 доларів, Чехії - 1,6% і 100 доларів, Росії - 0,8% і 60 доларів [www 1].

Так, у бюджеті 2016 року передбачено видатки на здешевлення вартості коротко - та довгострокових кредитів лише 260 млн. грн., тобто на 156 млн. грн. або на 36 % менше проти 2015 року.

За розрахунками регіонів тільки для здешевлення довгострокових кредитів залучених підприємствами агропромислового комплексу у 2014 - 2015 роках, необхідно 298 млн. грн. бюджетних коштів.

Потреба в кредитних ресурсах для проведення комплексу весняно-польових і збиральних робіт та оновлення основних засобів в 2006 році складала понад 8,8 млрд. грн., в т.ч. довгострокових - 4,0 млрд. грн. Для здешевлення зазначених обсягів кредитів на умовах передбачених постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2014 року № 184 „Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у Державному бюджеті на 2015 рік на здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення ко-

ротко - і довгострокових кредитів”, потреба в компенсаційних коштах на їх обслуговування складає майже 654 млн. грн. [Karpenko, 2016].

Загальновідомо, що фінанси аграрної галузі є основою фінансової системи країни, тому вихід України з економічної кризи безпосередньо пов'язаний з поліпшенням фінансового стану сільськогосподарських товаровиробників всіх форм власності.

У процесі відтворення відбувається розподіл вартості валового внутрішнього продукту за цільовим призначенням, а також розподіл його між державою та суб'єктами господарювання. Загальну блок-схему впливу фінансів сільського господарства на суспільне виробництво та їх роль у ринковій економіці представлено на рис. 1.

Статистика свідчить, що у розвинутих країнах 70% обігових коштів на розвиток аграрного сектору йде за рахунок банківського кредитування, у нас же ця частка становить лише 20%. Проблеми кредитного забезпечення аграрної галузі зумовлюють вдосконалення кредитного механізму.

На виконання Закону „Про державну підтримку сільського господарства України” в липні 2015 року було створено спеціалізовану державну бюджетну установу Аграрний фонд.

Основною метою Аграрного фонду є впровадження цінової політики в аграрному секторі України шляхом здійснення фінансових або товарних інтервенцій на аграрному ринку, формування державного продовольчого резерву, надання бюджетних позик у межах режиму державних заставних закупівель зерна.

Рис. 1. Вплив фінансів сільського господарства на суспільне виробництво та їх роль у ринковій економіці

Джерело: побудовано авторами за даними [www 1]

Вигода співпраці з Аграрним фондом насамперед у тому, що сільські товаровиробники не втрачають права власності на зерно. До 1 липня 2006 року вони могли забрати свій товар, який є своєрідною заставою. У разі, якщо виробник знайшов вигіднішого покупця, він повертає позику державі, а зерно продає з більшою вигодою, сплачуючи у фонд 8,95% за рік, тобто за місяць усього 0,74%. Якщо зерно залишається, сплачувати нічого не потрібно [Voloshka,2016].

Історія аграрних реформ в Україні має велике значення для усвідомлення соціально - економічних передумов сучасних аграрних перетворень. Проте історичний досвід має сприйматись творчо з урахуванням суспільно-політичних змін. Значною мірою цьому може сприяти врахування досвіду сусідніх країн, які останнім часом провели аграрні реформи.

Досвід деяких пострадянських республік свідчить про те, що проведення ринкових аграрних перетворень може відбуватися позитивно. За приклад можна взяти досвід білоруських аграрників. Приріст валово-

вої продукції сільського господарства Білорусії в 2014 році становив 13%, у тому числі зерна - 30%, м'яса 15%, молока - 11%. Урожайність цукрових буряків зросла на 100 центнерів. Країна змогла забезпечити власні потреби в цукрі, продуктивність дійного стада становить в середньому 3000 кг на корову в рік. Збереглися всі господарства, більшість із них технічно переозброєна, рентабельність виробництва зросла на 12%. На 550 мільйонів доларів експортовано сільськогосподарської продукції. В Білорусії не дискутують: підтримувати село чи не підтримувати. Підтримують, як належить, 190 мільярдів рублів виділяється з державного, 550 мільярдів - з місцевих бюджетів, 1 трильйон - із фонду підтримки АПК. Ставку єдиного податку знижено з 5 до 2%. Затверджено нову програму розвитку білоруського села на період з 2014 по 2019 рік.

На тлі білоруських успіхів, АПК України - банкрут. Обсяг виробництва валової продукції скоротився порівняно з 2014 роком утричі. Майже третина сільгоспугідь не використовується. Чисельність ВРХ зменшилась з 24 мільйонів до 7 мільйонів, свиней - з 19 до 7 мільйонів, птиці - з 246 до 142 мільйонів голів. Щорічно із АПК вимивалася 7- 8 млрд. грн. обігових коштів [Voloshka,2016].

Як розвивався аграрний сектор Казахстану з 2007 по 2016 роки, в пізнається українське село. З 2008 по 2010 рік розпайовувалось майно і землі двох із половиною тисяч радгоспів і чотирьохсот колгоспів. Усі вони одержали статус виробничих кооперативів. Більшість через три роки збанкрутувала через диспаритет цін, недостатню підтримку з боку держави. 2014 рік - пік кризи в сільському господарстві. Обсяги валової продукції знизились на 48%, інвестиції в аграрний сектор - на 90%. Якщо у 2014 році казахстанські поля дали 28 млн. тонн зерна, то у 2016-у - лише 10 мільйонів. Майже вдвічі скоротилося поголів'я великої рогатої худоби, овець, коней, верблюдів.

1999 рік - новий етап реформування. На зміну кооперативам прийшли акціонерні й господарські товариства. Щось подібне було у 2000 році і в Україні. Однак на цьому схожість закінчується. Якщо у нас реформування загальмувалося, то Казахстан проводив спокійну й виважену політику. Кошти державної підтримки не розпорошувалися, а зосереджувалися на перспективних галузях. Було реалізовано першу короткострокову програму аграрного розвитку з 2000 по 2003 рік, потім виконувалась друга - 2003 - 2005 років. Цей період оголошено „Роками аулу”. Прикметно, що уряд розділив економічну і соціальну по-

літику в сільській місцевості, відтак було розроблено ще й „Державну програму розвитку сільських територій”. Задля цього проведено інвентаризацію всіх 6600 населених пунктів, складено соціально-економічні паспорти на кожен із них. В результаті їх розподілено на села та аули з низьким, та високим потенціалами. Вироблені чіткі критерії їхнього розвитку. Якщо, наприклад, у населеному пункті є п'ятеро дітей, там обов'язково мусить бути початкова школа, якщо 70 - середня, якщо проживає 300 людей - амбулаторія.

Підтримка казахстанського сільгоспвиробника здійснюється за чотирима напрямками: кредитування, здешевлення ресурсів, оподаткування, цінова політика. У 122 районах із 160 створено кредитні спілки, засновниками яких є сільгосппідприємства і держава, котра через Агропродовольчу корпорацію надає кредитним спілкам під 4,5%, а ті, в свою чергу, позичають кошти під 9% своїм засновникам. Така схема кредитування поки що охоплює 30% сільгоспвиробників, але з кожним роком їхня кількість зростає.

Регулювання аграрного ринку здійснюється за допомогою державної Агропромислової корпорації, яка в 2015 році планувала закупити за бюджетні кошти для потреб держави 600 тис. тонн зерна, а за комерційні кредити - 2 млн. тонн, які підуть на експорт. Ці заходи допоможуть вберегтися від обвалу цін на зерно. Агропромислова корпорація - відповідник нашого Аграрного фонду, але з меншою кількістю проблем.

Система оподаткування схожа на нашу, але така, що в підсумку податковий тиск на сільгоспвиробника зменшується на 80 %.

З допомогою державних субсидій на 40 % здешевлюється племінна худоба, елітне насіння, мінеральні добрива, паливо-мастильні матеріали, тарифи на доставку поливальної води. Загалом з бюджету на підтримку сільгоспвиробників в 2015 році виділено 57 мільярдів тенге, що відповідає 700 мільйонам доларів США. Це не багато, визнають керівники галузі країни, але щорічні темпи збільшення державної допомоги становлять 30 - 40%, тож Казахстан за цим може незабаром наздогнати провідні аграрні країни [Найдутс'куу, Sabluk, Lupenko ,2016].

Основними чинниками, що зумовлюють спад виробництва сільгосппродукції, зниження його ефективності, погіршення стану соціального розвитку села та необхідність покращення фінансового забезпечення аграрної галузі в сучасних умовах є:

1. Помилкова аграрна політика у визначенні пріоритетів - реформування відносин власності передувало розвитку нових моделей і форм господарювання. Власники земельних та майнових паїв у більшості виявилися відстороненими від прийняття управлінських рішень щодо ефективного використання своєї власності, перетворились фактично у найманих працівників. Аграрний сектор економіки виконує невластиву йому соціальну функцію держави по забезпеченню населення дешевими продуктами харчування, виступає кредитором для інших галузей в цілому (одне робоче місце в сільському господарстві дає роботу 10 працівникам у суміжних галузях).
2. Значна невідповідність цін на продукцію сільського господарства та матеріально-технічні ресурси (технічні засоби, паливо -мастильні матеріали, електроенергія, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, вартість послуг тощо), яка за оцінками УААН, щорічно вимиває з сільськогосподарських підприємств близько 10 млрд. грн. фінансових ресурсів.
3. Неправомірні дії податкових та судових органів по примусовому стягненню майна в рахунок погашення заборгованості разом із штучним адміністративним отриманням цін на сільськогосподарську продукцію.
4. Недосконалість та практично повна відсутність ефективної системи фінансово- кредитного забезпечення агропромислового комплексу. Незважаючи на зростання загальних обсягів кредитування комерційними банками товаровиробників, за останні 5 років ці обсяги становлять близько 25% оптимальної потреби.
5. Практична відсутність інфраструктури аграрного ринку.
6. За останні 14 років парк зернозбиральних комбайнів зменшився з 105 тисяч до 61 тисячі одиниць (при технологічній потребі - 112 тисяч), навантаження на агрегат зросло до 250 га (при нормативі - 80 га), тракторів - до 90 га (при нормативі - 60 га).
7. Падає природна родючість ґрунтів. Стан земельних ресурсів викликає все більше занепокоєння: зменшується вміст гумусу й поживних речовин у ґрунті, посилюються ерозійні процеси, розширюються площі кислих та засолених ґрунтів. Низька конкурентоспроможність продукції вітчизняного сільського

господарства зумовлена значною часткою виробництва сільгосппродукції в особистих селянських господарствах, зокрема м'яса - 68 %, молока - 82%, яєць - 54%, овочів та фруктів - 89% [Baranivs'kuu,2017].

Подолання цих недоліків - це важлива загально - державна проблема, розв'язання якої має об'єднати аграрний, промисловий, банківський капітал - за активного державного стимулювання.

Рис. 2. Система заходів з підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора

Джерело: побудовано авторами за даними [Найдутс'куу, 2016]

В Україні об'єктивно немає можливості для суттєвої підтримки сільськогосподарських товаровиробників та еквівалентного обміну продукцією між сільським господарством і промисловістю. Диспропорції тут величезні, що є результатом міжгалузевої розбалансованості. Переважна більшість промислових та інших галузей народного господарства країни має більш сприятливі економічні умови, яких не має сільське господарство - одна з базових галузей суспільства.

Недостатній рівень державної підтримки вітчизняного сільгосптоваровиробника об'єктивно поставили підприємства в розряд збиткових. А відтак ресурси не надходять до сільськогосподарських підприємств, а банківський капітал в основному обертається в імпортно-експортній торгівлі, обслуговує лише сферу обігу. Ускладнює ситуацію й неорганізованість внутрішнього ринку, який не забезпечує належних нагромаджень для відтворення.

Сформульовані в результаті дослідження заходи з формування інфраструктури аграрного сектора, які розкривають інвестиційну привабливість галузі, можна узагальнити у слідуючу систему (рис. 2).

Повнота реалізації цих передумов залежить від ефективного поєднання всіх інших складових інвестиційної привабливості (насамперед ресурсної, інфраструктурної, збутової) із перевагами, створеними у процесі здійснення аграрної реформи. У зв'язку з цим особливу увагу необхідно приділити інформуванню іноземних інвесторів з новими ринковими можливостями функціонування аграрного сектора України. Таким чином, система ринкових передумов, які розкривають інвестиційну привабливість аграрного сектора України, досить широка. За цих умов важливо знайти прийнятну для кожного підприємства, з урахуванням галузевих і регіональних особливостей, стратегію реалізації інвестиційного проекту, з використанням якомога ширшого комплексу механізмів інвестиційної привабливості.

Для формування інвестиційної привабливості АПК необхідна насамперед політична стабільність в Україні, формування перспективної стратегії розвитку аграрної галузі з врахуванням інтересів сільськогосподарських товаровиробників.

Фінансова стабільність сільськогосподарських товаровиробників безпосередньо пов'язано з розвитком ринку кредитів.

Крім макроекономічних проблем кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників існують і внутрішні протиріччя та безвідповідальність деяких керівників сільгосп формувань.

Виявляється, що українські сільгосппідприємства можуть скористатися безпроцентними кредитами. Ось на Черкащині, приміром, 130 економічно активних сільгосппідприємств - а це п'ята частина від загальної кількості - пороку і більше без виплати їм всіляких там компенсацій використовують для господарських потреб 10,9 млн. грн. коштів своїх трудівників. Такою є заборгованість із заробітної плати. Вчасно її не ви-

плачено 8430 штатним працівникам, що становить 15,7% від загальної чисельності трудівників полів і ферм. У середньому на одного працюючого сума боргу - 890 грн.

Виходячи з цього необхідно відпрацювати нормативну базу матеріальної і адміністративної відповідальності за дотримання розрахункової дисципліни. В Євангеліє від Луки написано: „Позичайте, не очікуючи назад нічого”. Може таке гасло обрали собі деякі сучасні керівники сільськогосподарських підприємств?

Актуальним на сьогодні є запровадження в практику такого кредитного механізму як складські свідоцтва. Складськими свідоцтвами США користуються понад 80 років. Останнім часом систему складських свідоцтв впроваджують у Польщі, Болгарії, Туреччині, Казахстані, Росії, Словенії, Угорщині, Хорватії, Кенії. Та й в Україні за часів НЕПу в обігу вже були складські розписки. Так що досвід функціонування даного кредитного механізму вже є, його необхідно детально вивчити, вдосконалити та запровадити в Україні.

Поштовхом до цієї роботи стало підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Європейським банком реконструкції та розвитку й Урядом нашої держави із впровадження в Україні системи складських документів на зерно.

Стаття №37 Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» визначає три види складських документів, які зернові склади видаватимуть власникам збіжжя на підтвердження прийняття його на зберігання. Це подвійне складське свідоцтво, просте складське свідоцтво та складська квитанція. Всі три документи підтверджують права власності на здане на зберігання зерно, зазначають його кількість, якість, термін і спосіб зберігання, плату за надані послуги та зобов'язання повернути зерно власникові. Одержуючи складське свідоцтво, власник, бажаючи розпоряджатися зерном протягом терміну зберігання, може на власний вибір одержати просте або подвійне складське свідоцтво на визначену ним частину зерна, що зберігається на складі. В обмін віддає складську квитанцію на цю частину зерна. При цьому складу не дозволяється видавати більше одного складського документа на одну і ту ж саму частину збіжжя. Просте складське свідоцтво надає можливість його власникові протягом терміну зберігання зерна продати, обміняти його або подарувати. При цьому на підтвердження переходу права власності складають Акт прийому-передачі складського свідоцтва новому власникові. А він, в

свою чергу, у встановленому порядку має повідомити зерновий склад, де зберігається зерно, на яке було видано це свідоцтво, про вчинену передачу документа, права власності та зобов'язань за ним. Подвійне свідоцтво складається з частини А - складське свідоцтво та частини Б - заставне свідоцтво. Тож і зерно повертають власникові в обмін на обидві частини свідоцтва, пред'явлені разом, або в обмін на частину А і суму позики та процентів за нею, отриманих за заставним свідоцтвом. Подвійне складське свідоцтво надає можливість власникові зерна розпорядитися збіжжям протягом терміну його зберігання, а також використати як усе зерно, так і будь-яку його частину як забезпечення застави для отримання позики. Гнучкість системи полягає в тому, що складські документи на зерно, для зручності користування ними, певною мірою, можуть замінювати один одного, тобто один вид документа може виконувати функції іншого. Наприклад, продати зерно можна, використовуючи як просте складське свідоцтво, так і подвійне. І для одержання позики законодавство дозволяє використовувати не тільки подвійне складське свідоцтво, а й просте, правда, процедура при цьому буде дещо складнішою.

Державним агентом на зерновому ринку України виступає ДАК «Хліб України» - це вона й стала пілотним проектом у роботі зі складськими документами. В останній час робота проводилась значно активніше: сільгоспвиробники, які скористались цією системою в 2014 році, вже знали, як працювати зі складськими документами (а вони в основному користувались подвійними складськими свідоцтвами), тому користуються системою й сьогодні. Адже, по-перше, спрощується та прискорюється реалізація зерна без фізичного його переміщення. По-друге, під заставу подвійного складського свідоцтва власник зерна може одразу взяти кредит, як правило, не менше 70 - 80% від ринкової вартості зерна, що дає змогу планувати подальшу господарську діяльність. По-третє, підвищується ефективність та прозорість роботи зернових складів. У цілому ж введення системи складських документів сприяє створенню організованого ринку зерна.

Нині в системі ДАК «Хліб України» налічується 543 елеватори. З них поки що 202 сертифіковані, що гарантує забезпечення ними збереження якості й кількості зерна, а отже, зниження ризиків для його власників та позикодавців. Приведення технологічної бази до нормативних вимог потребує близько 100 тис. грн., але ті, хто працює на перспективу, розуміють, що ці витрати варті зиску [Loshkar'ova,2015].

В останній час ситуація в кредитуванні сільськогосподарських підприємств має тенденцію до покращення. З 2008 року надходження кредитів у аграрну галузь значно зросло. Якщо в 2008 - 2016 роки обсяги кредитування становили - 300 - 400 млн. грн., то у 2000 році вони збільшились до 1,9 млрд. грн., або у 5 разів. Надходження кредитів у сільське господарство зростало і в наступні роки. У 2004 році сільськогосподарські підприємства одержали 7,5 млрд. грн. кредитів. Тобто обсяги кредитування зросли у 19 разів (табл. 1).

Ефективність державної підтримки системи кредитування сільськогосподарських підприємств ще очевидніше за показниками одержання кредитів з розрахунку на гектар сільськогосподарських угідь та за рівнем кредитування витрат. Ці показники свідчать про позитивні зміни на ринку кредитування сільського господарства. Якщо в 2008 році з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь підприємства одержали лише 13 гривень кредитів, то у 2016 році - 302 гривні. Проте як свідчать розрахунки, на кожний гектар потрібно вкласти в середньому не менше 1200 грн., або 200 доларів США [www2].

Ефективність кредитування сільськогосподарських підприємств характеризується відношенням кредитів до виробничих витрат. У зв'язку із сезонністю авансовий капітал відволікається з обігу на тривалий термін. Тому для кредитування виникає додатковий чинник ризику. Зіставлення кредитів з витратами об'єктивніше враховує чинник інфляції та інтенсифікації.

Таблиця 1. Динаміка кредитування сільськогосподарських підприємств України, млн. грн

Показник	2008р.	2009р.	2010р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.
Одержано кредитів	352	390	1900	4400	5600	6800	7500
У тому числі пільгових	-	-	455	1822	1773	2847	3207
Частка пільгових, %	-	-	23,9	41,4	31,7	41,9	42,8
Одержано кредитів на 1 га с.-г. угідь, грн.	10	13	80	195	262	318	302
У тому числі пільгових, %	-	-	19	81	83	134	129

Прокредитовано витрат, %	1,6	2,0	10,5	22,8	28,4	32,5	36,8
У тому числі без амортизації	1,9	2,4	11,5	24,6	30,0	34,8	38,6
Частка господарств, що отримали пільгові кредити, %	-	-	6,4	17,7	12,1	21,5	28,4
Частка збиткових господарств, %	91,9	84,2	34,5	43,9	53,8	50,5	36,1
Рівень рентабельності, %	-28,3	-22,1	9,0	5,0	-1,9	0,1	6,0
Процентні ставки, %	-	-	54	33	26	21	18
Облікові ставки НБУ, %	-	-	31	20	7	7	10

Джерело: [www 2, www3]

Як правило, між витратами і кредитами спостерігається високий рівень кореляційної залежності. Тут також спостерігаються позитивні зміни. Якщо у 2008 році було прокредитовано лише 2% виробничих витрат, то у 2013 році - 32%. Хоча це ще не повне задоволення потреб сільськогосподарських товаровиробників у кредитних ресурсах.

Однак, незважаючи на позитивні зрушення, остаточно досконалою системою кредитування сільського господарства назвати не можна. Щоб забезпечити об'єктивне прогнозування потреби в таких коштах, необхідно мати відповідні критерії і показники для обґрунтування відповідних кредитних нормативів.

Тільки за рахунок подорожчання пального, а також підвищення тарифів на вантажні перевезення залізницею, господарства і фермери втратять понад 1 мільярд гривень обігових коштів. При цьому обсяги державної підтримки АПК навесні становитимуть 1 мільярд 700 тисяч гривень [Budkin,2017].

Крім цього, враховуючи те, що аграрна галузь є неплатоспроможною вона стала непривабливою для банківських установ. Наприклад, із 900 сільгосп підприємств Вінницької області в 2015 році лише 112 отримали банківські кредити, а з 28 банків лише 11 кредитують селян [www3].

В аграрному виробництві практично усіх країн із розвинутою ринковою економікою діє спеціалізована система сільськогосподарського кредиту. Сільське господарство є кредитомісткою галуззю і її нормальне

функціонування без кредитних ресурсів у сучасних умовах практично не можливо. Це зумовлено специфікою сільського господарства; нестачею вільних фінансових коштів; високою капіталомісткістю і порівняно низькою фондовіддачею; сезонністю виробництва та значною тривалістю виробничого циклу; залежністю від природно-кліматичних умов, що знижує гарантованість позик сільськогосподарським товаровиробникам; порівняно малими розмірами підприємств аграрного сектору, що робить їх менш конкурентоспроможними на ринку коротко - і довгострокових кредитів.

Гальмує розвиток кредитних відносин комерційних банків з підприємствами АПК неврегульованість таких питань, як оборот земельних ділянок сільськогосподарського призначення, реальна експертна грошова оцінка земельних ділянок, іпотека землі, випуск та обіг цінних іпотечних паперів, створення і функціонування спеціалізованих кредитних установ. Основною функцією останніх мають стати іпотечне кредитування та рефінансування через емісію іпотечних облігацій або інших цінних паперів.

Висновки

За оцінками окремих фахівців, включення земельних ділянок сільськогосподарського призначення до об'єкта іпотеки дасть змогу додатково залучити у галузь від 4 до 50 млрд. доларів США. Євтух О.Т., наприклад вважає, що якщо виходити з кадастрової оцінки землі, прирівняної до ринкової, в середньому по Україні у розмірі 2 тис. доларів США, то під забезпечення землі можна отримати кредитних ресурсів на суму близько 42 млрд. доларів США. Якщо ж припустити, що спочатку ринкова ціна земельних угідь може бути нижча за кадастрову, то, навіть за ціною 200 дол. США за 1 га, господарства могли б отримати доступ до більш ніж 4,5 мільярда доларів США кредитних ресурсів.

Вітчизняний досвід створення Селянського банку в Україні вже був у 1883 - 1915 роках, коли за цей період селянам країни було надано 113 692 позички. Це дозволило купити 4 038 914 десятин землі. Беручи до уваги загальну площу ріллі - 21 мільйон десятин, це становило близько п'ятої частини. Основну частину кредитів було надано індивідуальним землевласникам (81,7%). Друге місце за кількістю позичок посідали товариства, що утворювались для купівлі єдиним масивом поміщицьких земель (17,6%). Сільські громади використали лише 0,7% позичок, за до-

помогою яких було куплено 437 123 десятин - що становить 13,8% усієї площі.

В якості більш ефективного інструмента підвищення доступності кредитних ресурсів для аграрної галузі доцільно створити механізм, часткового або повного державного гарантування повернення позик. Фонд гарантії функціонує у багатьох країнах світу. Він дозволяє вирішити проблему забезпечення кредиту, дає можливість підвищити кредитоспроможність сільськогосподарських підприємств, стимулювати надання кредитних ресурсів банківським сектором, забезпечити витрати бюджету, перерозподілити кредитні ризики.

Таким чином питання кредитування села залишається не вирішеним. Здійснити це можна за рахунок комерційних операцій з нерухомістю. Однією з основних умов, тут є створення спеціалізованого селянського іпотечного банку з широкими можливостями іпотечного кредитування сільськогосподарських товаровиробників та комерційних операцій із землею та нерухомістю.

Literatura

- Zub Hennadiy. 2016. Byudzhetna pidtrymka APK -: Na shcho rozrakhovuvaty // Oblik i finansy APK. - 2016. - №2. - S. 5.
- Romanchenko Oleksandr. 2015. Ahrarnyy fond pratsyuye na selo //Sil's'kyu chas. 9 veresnya 2015r.-S. 19..
- Karpenko Olga. 2015. Prosvystily selo //Sil's'ki visti. 27 travnya 2015r. - S. 2..
- Karpenko Olga 2016. Bayterek - symvol vidrodzhennya // Sil's'ki visti. 7 lypnya 2016r. -S. 3..
- Baranivs'kyu Oleksandr. 2016.Yakisno novyy stan rozvytku // Sil's'ki visti. 14chervnya2016r. -S. 3.
- Voloshka Valentynyna. 2016. Sklads'ke svidotstvo - kredyt // Propozytsiya. №1. - S. 14-15.
- Hayduts'kyu Petro, Sabluk Petro, Lupenko Yuriy ta in. 2016. Ahrarna reforma v Ukraini / Za red. Hayduts'koho Petra - K.: NNTS IAE. - S. 269 - 270.
- Baranivs'kyu Oleg. 2017.Selo chekaye pidtrymky novoyi vlady // Sil's'ki visti. 12kvitnya S. 2.
- Loshkar'ova Oksana. 2015 Systema kredytnoyi ta finansovoyi pidtrymky sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv Ukrainy // Finansy pidpryyemstv №5,-S. 94..
- Yevtukh Anatoly. 2017. Ipoteka - mekhanizm efektyvnoho ispol'zovaniya resursov - Lutsk: Izdatel'stvo «Volynskaya oblastnaya tipohrafiya»- S. Mb- 147.
- Filipchenko Artem, Budkin Anton., 2017. Ukrayina i svitove gospodarstvo: vzayemodiya na mezhi tysyacholit'. - K.: Lybid'. S. 470.

[www 1] Report for Selected Countries and Subjects. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=51&pr>. (data zvernennia 22.05.2018 r.).

[www2] http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/fin/chpr/chpr_ed/chpr_ed_u/chpr_ed_0316_u.htm (dostup: 4.04.2017)

[www 3] <http://www.ukrstat.gov.ua> (dostup: 4.04.2017)